

TARTU LINNAVOLIKOGU

OTSUS

Tartu

29.08.2017 nr LVK-O-0519

Tartu linna kandideerimine Euroopa kultuuripealinnaks aastaks 2024

Arvestades kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 13 lg 2 ja Tartu linna põhimääruse § 48 lg 1, Tartu Linnavolikogu

o t s u s t a b:

1. Kandideerida Euroopa kultuuripealinnaks aastaks 2024.
2. Otsus jõustub viiendal päeval pärast vastuvõtmist.

Esimees

Esitab: **linnavalitsus , 22.08.2017 istungi protokoll nr 59**

Ettekandja: **Urmas Klaas**

Õiend

Tartu Linnavolikogu Otsuse "Tartu linna kandideerimine Euroopa kultuuripealinnaks aastaks 2024" juurde

Euroopa kultuuripealinnade liikumine on Euroopa suurim kultuuriprojekt, mille traditsioon ulatub juba kolmekümne aasta taha. Esimene kultuuripealinn oli 1985. aastal Ateena, ühtejärke on tiitlit kandnud kõik olulisemad Euroopa linnad. 2017. aastal on kultuuripealinnad Aarhus Taanis ja Pafos Küprosel. Kui algselt oli kultuuripealinnade liikumise fookuses peamiselt Euroopa kultuuriline rikkus ja mitmekesisus, siis tänased ambitsioonid on palju laiemad - eesmärk on mitmekesistada linna majandusprofiili, tegeleda linna maine, identiteedi ja jätkusuutlikkuse küsimustega, suurendada linna atraktiivsust nii kohalike elanike kui turistide jaoks, suurendada sotsiaalset kaasatust ja koostööd, arendada linnaruumi.

Tiitlit kannavad korraka enamasti kaks Euroopa linna. 2024. aastaks valitakse lisaks Eestile kultuuripealinn ka Austriast ja veel ühest Euroopa riigist, mis pole hetkel teada. Tartu on alustanud oma ettevalmistustega varakult ja laiapõhjaliselt nii kohalikul kui ka rahvusvahelisel tasandil ning on hetkel ainus Eesti linn, kes on oma kandideerimise plaani avalikult välja öelnud.

Euroopa kultuuripealinnaks kandideerimine on eesmärgiks seatud 2014-2017 Tartu juhtimiseks sõlmitud koalitsioonileppes. Tartul on kandidatuuriks olulisi eeldusi: kirjanduslinnana UNESCO loovlinnade võrgustikku kuulumine, noorte märkimisväärne osakaal elanikkonnast, suur teadus-, haridus-, mälu- ja kultuuriasutuste kontsentratsioon ning nendevaheline sünergia. Kultuuripealinnaks kandideerimine annab Tartule võimaluse tegeleda mitmete Tartu jaoks oluliste küsimuste lahendamiseks nagu kultuurivaldkonna arendamine ja rahvusvahelistumine, valdkondade ülene koostöö, sotsiaalse kaasatuse suurendamine, ligipääsetavus, marginaalsete nähtuste ja piirkondade järeleaitamine. Kolmekümneaastane kogemus näitab, et mõjud ulatuvad ka sellistesse valdkondadesse nagu haridus, majandus, regionaalne koostöö, teadus, keskkond, linnaplaneerimine ja võimaldavad laialdaselt tegeleda linna tuleviku ning jätkusuutlikkusega. Konkreetsemad eesmärgid ja fookused Tartu jaoks töötatakse välja koostöös kohalike elanike ning ekspertidega nii Eestist kui ka mujalt. Eduka kandideerimise eeldus on pikaajaline kultuuristrateegia, mis seab konkreetsed eesmärgid valdkonna arenguks ning seab kultuuri teiste linna jaoks oluliste valdkondadega.

Euroopa parlamendi otsusega on kultuuripealinna liikumise eesmärgid:

- võimendada linnade pakutava kultuuri ulatuslikkust, euroopalikkust ja mitmekesisust (sealhulgas riikidevahelise koostöö abil);
- suurendada ligipääsu kultuurile ja kultuuris osalemist;
- tõsta kultuurisektori võimekust ja tugevdada selle seoseid teiste sektoritega;
- suurendada kultuuri abil linnade rahvusvahelistumist.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus 16. aprillist 2014 nr 445/2014/EU)

Edukaks osutuvad linnad, kes suudavad teostada järgmised eesmärgid:

- ühtse jagatud visiooni ja kokkuleppe olemasolu kohalikul (sealjuures poliitilisel) tasandil;
- laiapõhjalise strateegia olemasolu kohalikul tasandil ning kultuuripealinnaks kandideerimise sidumine kohalike pikaajaliste arengutaotlustega;
- kultuuripealinna programmi tasakaalustatus ja temaatiline keskendatus;
- kultuuripealinnaks kandideerimise kasutamine suurema sektoriülesuse saavutamiseks;

- tasakaalu loomine sündmuste programmi arendamise ja infrastruktuuri arendamise vahel;
- erinevatele sihtgruppidele suunatud kommunikatsioonistrateegiate olemasolu;
- erinevate sihtgruppide kaasatus juba taotluse kavandamise ja koostamise protsessis;
- rohujuure tasandi kaasatus;
- tugev valitsemine ja läbimõeldud finants skeem;
- Euroopa kultuuripealinna kontseptsiooni ja varasemate kogemuste tundmine.

(Külliki Tafel-Viia, Silja Lassur, Andres Viia „Euroopa Kultuuripealinn: kandideerimise kogemused, oodatavad mõjud, soovitusel Tartule“ (Tallinn 2017))

Kandideerimise protsess

Kultuuriministeerium kuulutab Eestisisese konkursi välja käesoleva aasta sügisel. 2018. aasta suve lõpus, sügise alguses esitavad linnad konkursile kandidatuuriraamatud (*bid-book*), mis selgitavad eesmärgid, programmi, turundusplaani, eelarvet, juhtimiskava jne. Kandidatuuriraamatut tuleb linnal kaitsta sõltumatutest ekspertidest koosneva komisjoni (*the Panel*) ees lisaküsimustele selgitavaid vastuseid andes. Selle põhjal teeb komisjon ministeeriumile soovitusel teise vooru pääsejatest, keda võib olla rohkem kui kaks. Teise vooru pääsejad saavad 7-8 kuud aega oma kandidatuuriraamatu täiendamiseks ning seejärel tehakse lõplik valik. Hiljemalt 2020 kuulutab kultuuriministeerium komisjoni soovitusel välja ühe Eesti linna, mis hakkab 2024. aastal kandma Euroopa kultuuripealinna tiitlit.

Eelarve

Kultuuripealinnade eelarved on jäänud vahemikku 20-80 miljonit eurot. See summa jaguneb ca 7 aasta peale (tiitli väljakuulutamise kuni kultuuripealinna aasta lõpu ja järelmõjude hindamiseni). Oluline on silmas pidada, et kultuuripealinna programm ja tegevused ei mõjuta ülejäänud valdkonna igapäevaseks toimimiseks vajalikku eelarvet (kandideerivate linnade kultuurivaldkonna toetuste osakaal on jäänud vahemikku 5-6 protsenti linna üldeelarvest ja selle kasvu enne tiitliaastat peetakse kandideerimisel märgiliseks, kuna see osutab linna valmisolekule valdkonna nimel pingutada).

Infrastruktuuri investeeringute kaasamisega kultuuripealinna eelarvesse on käsitatud erinevalt – seda on nii lisatud kui jäetud eraldiseisvaks lisaindikaatoriks. Mõlema variandi puhul peaksid infrastruktuuri investeeringud olema seotud kultuuripealinna programmi eesmärkidega ja taotlema pikaajalist mõju.

Kultuuripealinnade rahastamisel on tavapäraselt oluline roll ka riigil, enamasti on riigi osalus maksimaalselt 40 protsenti kogueelarvest. Aina suuremat tähelepanu pööratakse erasektori kaasamisele - siin on võimalik õigete otsuste ja varajase kommunikatsiooni kaudu ära teha suur töö. Siiski jääb erasektori panus kultuuripealinna eelarvetes üldjuhul vahemikku 4-14 protsenti.

Edukatele tiitlilinnadele määratakse kultuuripealinna idee asutaja Melina Mercouri nimeline preemia väärtuses 1,5 miljonit eurot, sellegipoolest taotlevad kandidaadid toetust ka erinevatest Euroopa Liidu rahastusallikatest.

Kokkuvõtteks

Tartul on kultuuripealinnaks kandideerimisel olemas varasem tugev kogemus ning see annab linnale kandidatuuri ette valmistades kindlasti eelise. Samas ei saa alahinnata väiksemate linnade konkurentsivõimet, kuna olulisteks eduteguriteks on selge ja pikaajaline poliitiline toetus, hea valdkondadeüleline koostöö ning läbimõeldud ja hästi juhitud programm. Kultuuripealinna valib välja rahvusvaheline komisjon, kuhu Eestil on õigus saata 1-2 oma eksperti, kes on vaatleja

staatuses. Taotlust ette valmistades tuleb arvestada, et tegemist on Euroopa projektiga, mis tähendab kõikide tegevuste asetamist Euroopa konteksti. Lisaks peab arvestama, et komisjoni ees on kõik kandidaatlinnad olenemata suurusest, programmi mahust ja kavandatavast eelarvest võrdsed ja see pakub võimaluse ka värsketele tulijatele.

Tartu jaoks on kultuuripealinnaks kandideerimise fookuseid ja eesmärke seades oluline silmas pidada valdkonna ja linna pikaajalisi sihte, mida kandideerimisprotsessi kaudu võimendada ja hiljem ka reaalsete tulemustena mõõta.